

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/274452668>

Ego Kimlik Süreci Ölçeği Türkçe Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Article in Educational Sciences: Theory and Practice · August 2013

DOI: 10.12738/estp.2013.4.1623

CITATIONS

5

READS

1,078

2 authors:

Umit Morsunbul

Aksaray Üniversitesi

47 PUBLICATIONS 292 CITATIONS

SEE PROFILE

Hasan Atak

University of Minnesota

40 PUBLICATIONS 211 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Need for cognitive closure and eating disorders [View project](#)

Ego Kimlik Süreci Ölçeği Türkçe Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması

Ümit MORSÜNBÜL^a
Aksaray Üniversitesi

Hasan ATAK^b
Kırıkkale Üniversitesi

Öz

Ergenlik dönemindeki temel gelişimsel görev kimlik gelişimidir. Marcia keşif ve içsel yatırım süreçlerini kullanarak dört kimlik statüsü tanımlamıştır. Kimlik gelişimini ölçmek amacıyla bazı ölçme araçları geliştirilmiştir. Bunlarda biri de Ego Kimlik Süreci Ölçeğidir (EKSÖ). EKSÖ'nün en güçlü özelliği hem kimlik statülerine hem de keşif ve içsel yatırım süreçlerine odaklanmasıdır. Bu çalışmanın amacı EKSÖ'nün faktör yapısını, ölçüt bağımlı geçerliliğini ve güvenirliliğini Türk üniversite öğrencileri üzerinde test etmektir. EKSÖ 32 madde ve iki alt ölçekten oluşmaktadır. Her iki boyutta 16 maddeyle değerlendirilmektedir. Araştırma grubu 230 (120 kadın, 110 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri EKSÖ'nün kimlik gelişiminde farklı işlevler gösteren iki faktörlü yapısının olduğunu göstermiştir. Ölçme aracının ölçüt bağımlı geçerliliği eylemlilik, depresyon ve özsayı ölçekleriyle değerlendirilmiştir. İç tutarlılık katsayıları, test-tekrar test değerleri ve madde toplam korelasyonları EKSÖ'nün güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak bulgular EKSÖ'nün Türkçe versiyonunun hem keşif ve içsel yatırım süreçlerini hem de kimlik statülerini değerlendirmek için kullanılabileceğini göstermiştir

Anahtar Kelimeler

Ego, Kimlik, Kimlik Statüsü, Geçerlilik, Güvenirlilik.

Ergenlik bireylerin pek çok alanda yaşadıkları bir değişim dönemi olarak görülmektedir. Bu değişim döneminde ergenler yaşama ilgili temel yapılandırmaları gerçekleştirilmeye çalışırlar. Bu dönemde yaşama ilgili temel yapılandırmalar kimlik gelişimi etrafında gerçekleşmektedir. Kimlik kavramı çok farklı alanlarda ve şekillerde kullanılmaktadır. Kimlik kavramının ne olduğu hakkında bir inceleme yapıldığında çoğu çalışmada kimliğin kısaca "ben kimim?" sorusuna verilen yanıt olarak değerlendirildiği görülmektedir. Erikson'a (1968) göre kimlik, bilinç (belirli bir koşulda farklılığı ifade eder) ve süreç olarak (değişen koşullarda aynılığı ifade eder) tanımlanabilir. Kimlik gelişimi literatürü incelendiğinde araştırmaları en çok etkileyen yaklaşımın Erikson tarafından önerilen Psikososyal

Gelişim Kuramı olduğu görülmektedir. Erikson'a göre ergenlikte, bireyin yapması gereken en önemli görev ego kimliği duygusunu oluşturmaktır. Kimlik biçimlenmesi ergenliğin temel psikososyal görevidir ve yetişkinliğe geçiş için bir gerekliliktir. Erikson'a göre ergenler güçlü bir kimlik duygusu oluşturmak için büyük çaba sarf ederler. Kimlik oluşturmada biri olumlu biri de olumsuz iki kutup bulunmaktadır. Olumlu uçta bireyin zamana karşı oluşan sürekli ve tutarlı bir kimlik duygusu, olumsuz uçta ise bireyin kimlik yapılandırması ile ilgili olarak rol karışıklığı vardır (Erikson, 1968).

Marcia (1966) Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramını temel alarak, kimlik gelişiminin ölçülebilir yollarını incelemiştir. Marcia, kimlik gelişimini incelerken keşif (exploration; bireyin samimi ve

- a** *Sorumlu Yazar:* Dr. Ümit MORSÜNBÜL Eğitim Psikolojisi alanında yardımcı doçenttir. Çalışma alanları arasında kimlik gelişimi, özerklik ve yetişkinliğe geçiş yer almaktadır. İletişim: Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 68100 Aksaray. Elektronik posta: morsunbulumit@gmail.com Tel.: +90 382 288 2241.
- b** Dr. Hasan ATAK Eğitim Psikolojisi alanında yardımcı doçenttir. İletişim: Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Yahşihan, Kırıkkale. Elektronik posta: sternum_001@hotmail.com.

bilinçli olarak alternatif iş, inanç ve yönelimleri sorgulaması, deneyimlemesidir) ve içsel yatırım (commitment; bireyin farklı alanlardaki alternatif seçenekleri seçmesi ve bu seçimler doğrultusunda davranışlar ortaya koymasındır) süreçlerini temel alarak dört kimlik statüsü tanımlamıştır (Marcia 1966, 1989, 1994, 2002). Başarılı kimlik statüsünde yer alan bireyler, etkin olarak olası seçenekleri araştırarak içsel yatırımda bulunurlar. Askıya alınmış (moratoryum) kimlik statüsünde yer alan bireyler, etkin olarak olası seçenekleri araştırırlar ancak belirgin içsel yatırımlarda bulunmazlar. İpotekli kimlik statüsünde yer alan bireyler, belirgin içsel yatırımlarda bulunurlar ancak bu içsel yatırımları oluştururken etkin araştırma sürecini yaşamazlar. Dağınık kimlik statüsünde yer alan bireyler ise geçici araştırmalarda bulunurlar ancak herhangi bir içsel yatırımda bulunmazlar.

Kimlik gelişimini statüler bağlamında ele alan bir yaklaşım da Waterman (1992) tarafından ortaya konulan en iyi psikolojik işlev olarak kimlik yaklaşımıdır. Waterman kimlik statülerini saptarken, Marcia'nın kimlik statülerini belirlemek amacı ile kullandığı seçeneklerin araştırılması ve içsel yatırım değişkenlerine üçüncü bir değişken olan kişisel anlamlılık duygusunu ekleyerek yedi kimlik statüsü önermiştir.

Kimlik gelişimini ele alan önemli yaklaşımlardan biri de Berzonsky'nin (1992) sosyal-bilişsel modelidir. Berzonsky kişilerin benlikle ilgili konuları nasıl ele aldıklarını bunlarla ilgili olarak ne tür karar verme biçimlerini kullandıklarını göz önüne alarak üç kimlik stili önermiştir.

Buraya kadar kimlik gelişimi ile ilgili aktarılan yaklaşımlar göz önünde bulundurulduğunda kimlik gelişimi ile ilgili çalışmalar da baskın olarak kullanılan yaklaşımın Marcia'nın kimlik statüleri modeli olduğu görülmektedir.

Kimlik statülerinin belirlenmesiyle ilgili sürece bakıldığında ilk olarak Marcia (1966) tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Bu görüşmeyle bireyler, çeşitli yaşam alanlarındaki keşif ve içsel yatırım süreçlerinin olup olmamasına göre kimlik statülerine yerleştirilmektedir. Ancak yarı yapılandırılmış görüşmenin uzun zaman alması, uygulanmasındaki ve puanlanmasındaki zorluklar nedeniyle tek uygulamada pek çok bireyden bilgi alınmasını sağlayacak Ego Kimliği Statüleri Ölçeği (EKSÖ; Objective Measure of Ego Identity Status; OM-EIS) (Adams, Shea ve Fitch, 1979) geliştirilmiştir. Daha sonra EKSÖ ilk olarak Grotewant ve Adams (1984) (Genişletilmiş Ego Kimliği Statüleri Ölçeği; GEKSÖ; Extended Objective Measure of

Ego Identity Status; EOM-EIS) daha sonrada Benion ve Adams (1986) (Genişletilmiş Ego Kimliği Statüleri Ölçeği 2; Extended Objective Measure of Ego Identity Status 2; EOM-EIS) tarafından revize edilerek çok sayıda çalışmada kullanılmıştır.

EKSÖ ve GEKSÖ çeşitli sınırlılıklar göstermektedir. Bunlarda biri maddelerin içerikleri ile ilgilidir. Örneğin, cinsiyet rolü sorularının çoğu bireylerin cinsiyet rolleri hakkındaki genel görüşlerinden çok evlilik konuları ile ilgilidir. Diğer sınırlılık ise dağınık kimlik statüsüyle askıya alınmış kimlik statüleri arasında pozitif yönde ilişkinin olmasıdır. Bu da bu iki statünün birbirinden ayrıştırılmasını zorlaştırmaktadır (Balisteri, Busch-Rossnagel ve Geisinger, 1995).

Kimlik gelişiminin değerlendirmesinde keşif ve içsel yatırım süreçlerinin ayrı ayrı değerlendirilebilmesi kimlik gelişim sürecinin daha doğru biçimde incelenmesini sağlamaktadır (Bosma, 1992). İçsel yatırım ve keşifin ayrı ayrı olarak değerlendirilmesi kimlik statüleri puanlarından daha anlamlıdır. Bu iki süreç ayrı ayrı değerlendirildiğinde iki süreç arasındaki ilişkiler daha net biçimde görülmektedir. EKSÖ ve GEKSÖ'ye bakıldığında bu iki süreci ayrı ayrı olarak değerlendirilememektedir (Balisteri ve ark., 1995).

Türkiye'de kimlikle ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan ölçme araçlarına bakıldığında GEKSÖ (Benion ve Adams, 1986; Eryüksel ve Varan, 1999), Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA; Dereboy, Dereboy, Sevinçok ve Kaynak, 1994; Dereboy, Dereboy, Coşkun ve Coşkun, 1999), Kimlik Duygusu Ölçeği (KDÖ; Köker, 1997), Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği (KGBÖ; Luyckx ve ark., 2008; Morsünbül, 2011) ölçeklerinin kullanıldığı görülmektedir. Kimlik statülerini belirleme açısından GEKSÖ ve KGBÖ'nün kullanıldığı görülmektedir. GEKSÖ dört kimlik statüsü ortaya koyarken KGBÖ altı kimlik statüsü ortaya koymaktadır.

Hem dört kimlik statüsünü hem de içsel yatırım ve keşif süreçlerini ayrı ayrı değerlendirebilen bir başka ölçme aracı ise Ego Kimlik Süreci Ölçeğidir (EKSÖ). Balisteri ve arkadaşları (1995) tarafından geliştirilen EKSÖ temelde GEKSÖ'nün sınırlılıklarını ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Kuramsal olarak Erikson'un Psikososyal Gelişim kuramına (1968) ve Marcia'nın Kimlik Statüleri Modeline dayanmaktadır. EKSÖ ile hem içsel yatırım, keşif süreçleri hem de dört kimlik statüsü elde edilmektedir. Bu yolla kimlik gelişimi ile ilgili çalışmalarda, kimlik gelişimi bir bütün olarak incelenebilmektedir.

Türkiye ergen nüfusunun yoğunluğuyla göze çarpmaktadır. Ergenlik döneminde de en önemli gelişimsel görevlerden biri de kimlik biçimlenmesidir.

Ergenlik döneminde sağlıklı bir kimlik süreci yaşayan bireyler hem ruh sağlığı açısından olumlu özelliklere sahip olmak da hem de yetişkinlik sürecinde bu dönemin rollerini edinme de daha az sorunlar yaşamaktadırlar (Luyckx ve ark., 2008; Schwartz, Beyers, Luyckx, Soenens ve Waterman, 2011). Bu nedenle kimlik gelişimi hakkında yeni ölçme araçlarının Türkçeye kazandırılması çok önemlidir. Yeni ölçme araçlarının Türkçeye kazandırılması ile kimlik gelişimi sürecinin daha doğru biçimde değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda uygun müdahale ve önleme çalışmalarının ortaya konulmasına katkı sağlanacaktır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Ego Kimlik Süreci Ölçeği'ni Türkçeye uyarlamaktır.

Yöntem

Model

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır. Geçerlik çalışmasında, ilk olarak açım-layıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, ardından ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ek olarak, geliştirilen ölçeğin faktör yapısının iki cinsiyette geçerli olup olmadığı çoklu-grup doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Daha sonra madde analizi ve güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yöntemi olmak üzere iki tür güvenilirliğe bakılmıştır.

Araştırma Grubu

Katılımcıların tamamı amaçlı örnekleme (purposive sampling) çeşitlerinden, maksimum çeşitlilik yöntemiyle seçilen ve Ankara'da bir devlet üniversitesinde farklı fakültelerde (Eğitim Fakültesi, Fen Fakültesi ve İletişim Fakültesi) lisans eğitimi gören 230 öğrenciden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulanacağı bireyler, "üniversite öğrencisi olmak" durumu dikkate alınarak amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Bu örnekleminin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır (Sencer, 1989). Amaçlı örnekleme araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere ve kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993). Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği ifade edilmektedir (Büyü-köztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve De-

mirel, 2008). Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 270 katılımcıya uygulanmış; ancak veri analizleri öncesi katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiştir. Ölçek maddelerinin en az %5'ini boş bırakan ya da merkeze kayma hatalarının gözlemlendiği toplam 40 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Çalışmaya katılanların 120'si (%52,17) kadın, 110 (%47,83) ise erkektir. Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 22,4 (SS=1,3) ve yaş aralığı 18-25'tir. Katılımcıların %38,3'ü (n:88) 18-19 yaş aralığında, %41,7'si (n:96) 20-22 yaş aralığında ve %20'si (n:46) ise 23-25 yaş aralığındadır. Ayrıca, katılımcıların %44,8'i (n:103) Eğitim Fakültesi öğrencisi, %33,9'u (n:78) Fen Fakültesi öğrencisi ve %21,3'ü (n:49) ise İletişim Fakültesi öğrencisidir.

Ölçme Araçları

Araştırmada veriler, aşağıda açıklanan kişisel bilgi formu ve ölçekler aracılığı ile grup uygulaması şeklinde toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgiler kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Ego Kimlik Süreci Ölçeği: Kimlik gelişimi boyutlarını ölçen ve Balisteri ve arkadaşları (1995) tarafından geliştirilen Ego Kimlik Süreci Ölçeği Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır. Bu ölçek keşif boyutunu ölçen 16 madde ve içsel yatırım boyutunu ölçen 16 madde olmak üzere toplam 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçek ideoloji (meslek, din, politika ve değerler) ve kişilerarası (aile, arkadaşlık, çıkma ve cinsiyet rolleri) alanlarını ölçen maddelerden oluşmaktadır. Maddeler "kesinlikle katılıyorum"dan (6 puan), "kesinlikle katılmıyorum"a (1 puan) doğru sıralanan 6 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Ölçekteki 12 madde ters kodlanmaktadır. Her bir alt ölçekten alınabilecek puanlar 16 ile 96 arasında değişmektedir. Her alt boyuttan alınan yüksek puanlar keşif ve bağlanma süreçlerinin yüksek, tersi durumda ise düşük olduğunu göstermektedir. Dört kimlik statüsünü belirlemek amacıyla medyan puanları kullanılmaktadır. Kimlik statülerini belirlemek amacıyla, keşif medyan puanı 66,5, içsel yatırım medyan puanı ise 62'dir. Bireylerin her iki boyuttaki puanları medyan puanının üzerindeyse başarılı, her ikisi de medyan puanının altındaysa dağınık, sadece içsel yatırım puanı medyanın altındaysa askıya alınmış ve son olarak da sadece keşif puanları medyanın altındaysa ipotekli kimlik statüsü altına yerleştirilmektedir. Orijinal ölçek geliştirilirken doğrulayıcı faktör analizi (DFA)

uygulanmıştır. Orijinal ölçeğin DFA sonuçları (GFI 0,94, AGFI 0,72, RMSEA 0,079) 2 faktörlü yapının doğrulandığını göstermiştir (Kline, 2005). Ölçeğin alt boyutları için Cronbach alfa değerleri içsel yatırım için .75, keşif için de .76'dır. Kimlik Gelişiminin Boyutları Ölçeği'nin uyarlama çalışmalarına yazarlarla (Nancy A. Busch) bağlantı kurulup onayı alındıktan sonra başlanmıştır. Uyarlama çalışmasında ilk olarak çeviri işlemi yapılmıştır. Ölçek, İngilizce'ye hâkim olan sosyal bilimler alanından 5 kişi tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonrada farklı 5 kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Üzerinde görüş birliği olan maddeler alınmış, görüş birliğinin olmadığı durumlarda ise en az üç kişinin görüş birliği dikkate alınmıştır.

Çok-Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği: Eylemliliği ölçmek için Cote (1997) tarafından geliştirilen "Çok Yönlü Eylemli Kişilik Ölçeği Kısa Formu (Multi-Measure Agentic Personality Scale - Short Form)" kullanılmıştır. Bu ölçek, öz-sayıyı ölçen 5 madde, yaşam amacını ölçen 5 madde, iç denetim odağını ölçen 5 madde ve öz-yeterliliği ölçen 5 madde olmak üzere toplam 20 madde ve dört alt faktörden oluşan Likert tipi bir ölçektir. Ölçek varyansın %42'sini açıklamaktadır. Ölçeğin tamamı ve alt ölçekler için Cronbach alfa değerleri .58 ile .86 arasında (ortalama .76) değişmektedir. Ölçekten yüksek puan almak yüksek eylemliliğe, düşük puan almak ise düşük eylemliliğe işaret etmektedir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Atak (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonunda, açımlayıcı faktör analizi sonucunda varyansın %57,43'ünü açıklayan 15 madde ve 4 faktör bulunmuştur. Faktörler orijinal ölçekteki gibi Benlik saygısı, Yaşam amaçları, Özyeterlilik ve İç denetim odağı olarak adlandırılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda .41 ile .77 arasında değişen path katsayıları ve yüksek uyum iyiliği değerleri (AGFI = 0.92, GFI = 0.94, RMSEA = 0.052, $p = .00$) elde edilmiştir. Güvenirlik çalışmasında ise, Cronbach Alfa değeri Özsayı için .76, Yaşam amaçları için .72, İç denetim odağı için .74, Özyeterlilik için .72 ve ölçeğin tamamı için .81 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirlilik katsayısı .87 ($p < .001$) olarak bulunmuştur.

Rosenberg Özsayı Ölçeği: Rosenberg Özsayı Ölçeği, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Çoktan seçmeli 12 alt kategoriden oluşan ölçekte 63 madde yer almaktadır. Rosenberg'e göre, bireyler bütün nesnelere karşı bir tutuma sahip oldukları gibi kendi benliklerine karşı da bir tutuma sahiptirler. Kişinin kendisine karşı olumlu ve olumsuz tutumlarının toplamından oluşan benlik saygısı sosyal yeterlilik, kişisel değer ve beden algısının bileşiminden oluşmaktadır. Bu çalışmada 10 mad-

deden oluşan Benlik Saygısı alt kategorisi kullanılmaktadır. Ölçek, 5 olumlu 5 olumsuz ifade içeren 4'lü Likert tipi bir ölçek üzerinde yanıtlanan 10 maddeden oluşmaktadır (Rosenberg 1965). Puanlar 0-40 arasındadır. Ölçekten yüksek puan almak özsayı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu ölçek Türk kültürüne Çuhadaroğlu (1986) tarafından uyarlanmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği: Depresyonda görülen bedensel, duygusal, bilişsel ve güdüsel belirtileri ölçmek üzere Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh (1961) tarafından geliştirilen bu ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Hisli (1988) tarafından yapılmıştır. Yirmi bir sorudan oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Her sorunun puanı 0-4 arasında değişmekte olup ölçeğin toplam puanı 0-63 arasında değişebilmektedir. Yirmi bir ve üzerindeki puanlar orta şiddette ya da ağır depresyonun varlığına işaret etmektedir (Hisli, 1988).

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesi SPSS ve LISREL paket programları kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Yapı geçerliğinde, açımlayıcı faktör analizi için dik döndürmeli (varimax) temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Doğrulayıcı ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi, ortaya çıkan faktör yapısını test etmek için kullanılmıştır. Geliştirilen ölçeğin faktör yapısının iki cinsiyet için geçerli olup olmadığı çoklu-grup doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçüt bağımlı geçerlilik ve dil geçerliği analizinde Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Güvenirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test yöntemi olmak üzere iki tür güvenirliliğe bakılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde en az .05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

İşlem

Çalışmada veriler grup uygulaması biçiminde toplanmıştır. Veriler, katılımcılardan üniversitede ders saatleri içinde ders yürütücülerinden izin alınıp derslere girilerek toplanmıştır. Veriler toplanırken katılımcılara çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve ardından da çalışmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Gerekli durumlarda da katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Ölçme araçlarının uygulanması 15-20 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Ankara ilinde Eylül 2011- Ekim 2011 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bulgular

Dil Geçerliliği

EKSÖ, yazarlarla (Balisteri ve ark., 1995) bağlantı kurulup ölçeği Türk kültürüne uyarlamak için onay alındıktan sonra, çeviri işlemi yapılmıştır. Orijinali dili İngilizce olan EKSÖ'yü, ilk olarak dört akademisyen Türkçeye çevirmiş; daha sonra bu çeviriler bir araya getirilerek hepsinin ortak yönleri aranmış ve farklılık gösteren ifadeler, çeviri yapan kişiler ile görüşülerek ortak bir ifade hâline getirilmiştir. Uzman görüşüne dayanarak oluşturulan bu Türkçe form, öncekinden farklı dört akademisyen tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Ölçeğin orijinal şekli ile tekrar İngilizceye çevrilmiş şekli üç akademisyen tarafından incelenmiş ve ikisi arasında farklılığın olmadığı yönünde ortak görüşe varılmıştır.

Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini uygulamada görebilmek için, ölçeğin hem Türkçe hem de İngilizce formu sosyal bilimlerde doktora öğrencisi olan iyi derecede İngilizce bilgisine sahip 24 kişiye uygulanmış ve hem her iki ölçekten alınan toplam puanlar arasında hem de her iki ölçekteki aynı numaralı maddeler arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre, keşif alt ölçeği için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.94 ($p=0.00$) ve İçsel Yatırım alt ölçeği için 0.96 ($p=0.00$) olarak bulunmuştur. Ayrıca, aynı numaralı maddelere ait hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayılarının 0,88 ($p=0.00$) ile 0,98 ($p=0.00$) arasında değiştiği bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayıları ve uzman görüşleri dikkate alınarak, ölçeğin çeviri açısından paralellik sağlandığı ve dil geçerliğinin olduğu kabul edilmiştir.

Faktör Yapısının İncelenmesi

Ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak için açılımlı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Açılımlı Faktör Analizi: Verilerin, faktör analizi için uygunluğunu (örneklem yeterliği ve değişkenlerin birbirleri ile ilişki gösterip göstermedikleri) sınamak üzere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile Bartlett küresellik testinin aldığı değerler hesaplanmıştır. Sonuçlar ($KMO=0.92$; $X^2 = 3256,25$; $p=0.00$) veri grubunun faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir (Büyüköztürk, 2002)

Özgün ölçekte yer alan 32 madde ile dik döndürmeli (varimax) temel bileşenler analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizi sonucunda, puanlardaki değişimin %56,62'sini açıklayan ve öz değeri 1'in

üzerinde olan 2 faktör belirlenmiştir. Birden çok faktöre yüklenen maddeler binişik madde olarak tanımlanıp ölçekten çıkarılması önerildiğinden (Büyüköztürk, 2002) ölçekte binişik madde olup olmadığı incelenmiş ve binişik madde olmadığı görüldükten sonra faktör analizi sonlandırılmıştır. Ölçeğin analiz sonucunda elde edilen 2 faktörlü yapısına ilişkin sonuçlar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1.
EKSÖ'nün Açılımlı Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	İçsel Yatırım	Keşif
M5	.72	
M23	.69	
M25	.67	
M7	.66	
M8	.66	
M12	-.64	
M32	.64	
M14	-.63	
M16	-.61	
M17	.60	
M21	-.56	
M2	.54	
M1	.52	
M29	-.52	
M31	-.50	
M13	.49	
M28		.70
M4		-.68
M6		-.67
M27		.67
M24		.64
M11		-.64
M15		-.63
M20		.63
M19		.63
M18		.57
M22		.53
M10		.49
M26		-.44
M9		.40
M3		.40
M30		-.37
Öz-Değer	10.094	8.758
Açıklanan Varyans	32.352	24,268
Açıklanan Toplam Varyans	32.352	56,620

Orijinal ölçekte olduğu gibi ölçeğin Türkçe formunda da 2 faktör ve toplam 32 madde vardır. Madde yük değerleri .37 ile .73 arasında değişmektedir. Dik döndürmeli (Varimax) temel bileşenler analizi sonucunda, ölçeğin açıkladığı varyans düzeyi ölçeğin ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçtüğünü göstermektedir. Birinci faktör 16 maddeden oluşmakta ve top-

lam varyansın %32,35'ini ve ikinci faktör 16 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %24,27'sini açıklamaktadır. İçsel yatırım faktörünün madde yük değerleri 0,40 ile 0,72 arasında, Keşif faktörünün madde yük değerleri ise 0,37 ile 0,70 arasında değişmektedir.

İçsel yatırım faktöründe 12, 14, 16, 21, 29 ve 31 numaralı maddelerin; Keşif faktöründe ise 4, 6, 11, 15, 26 ve 30 numaralı maddelerin tersten kodlanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Aynı maddeler orijinal ölçekte de tersten kodlanmaktadır. Ölçek puanlanırken toplam puan alınmamakta, her alt boyuttan alınan yüksek puanlar keşif ve bağlanma süreçlerinin yüksek, tersi durumda ise düşük olduğunu göstermektedir. Her bir alt ölçekten alınabilecek puanlar 16 ile 96 arasında değişmektedir. Kimlik statüleri belirlenirken, orijinal ölçekteki kurallar ölçeğin Türkçe formunda da geçerlidir ve kimlik statüsünü belirlemek amacıyla medyan puanları kullanılmaktadır. Kimlik statülerini belirlemek amacıyla, keşif medyan puanı 66,5, içsel yatırım medyan puanı ise 62'dir. Bireylerin her iki boyuttaki puanları medyan puanının üzerindeyse başarılı, her ikisi de medyan puanının altındaysa dağınık, sadece içsel yatırım puanı medyanın altındaysa askıya alınmış ve son olarak da sadece keşif puanları medyanın altındaysa ipotekli kimlik statüsü altına yerleştirilmektedir.

Doğrulatoryı Faktör Analizi: EKSÖ'nün açımlayıcı faktör analizi ile ortaya konan 2 faktörlü yapısını sınamak için doğrulatoryı faktör analizi uygulanmıştır. DFA uygulamasında 32 maddeden elde edilen korelasyon matrisi veri olarak kullanılmıştır. Tablo 2'de sunulan uyum indeksleri gözlenen verinin 2 boyutlu modele iyi uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2.
EKSÖ'nün Faktör Yapısı İçin İyilik Uyum İndeksleri

İyilik Uyum İndeksi	Değer
χ^2/sd^*	3,02
GFI	.94
IFI	.91
CFI	.93
AGFI	.91
NFI	.90
RMR	.04
RMSEA	.038

Doğrulatoryı faktör analizi ile hesaplanan (χ^2/sd) oranı 3,02'dir ve bu değer, önerilen faktör modelinin verilerle uyumlu olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). GFI değerinin .94, IFI değerinin .91 ve CFI değerinin .93, AGFI değerinin .91, NFI değerinin .90, RMR değerinin .04 ve RMSEA de-

ğerinin de .04 bulunmuş olması doğrulatoryı faktör analizi sonucunda ölçeğin 2 faktörlü yapısının doğrulandığına işaret etmektedir. Doğrulatoryı faktör analizi ile hesaplanan madde-faktör ilişkilerine ait katsayılar Şekil 1'de gösterilmiştir.

Gözlenen veri 2 boyutlu modele iyi uyum göstermektedir ve yol (path) katsayıları ise .65 ile .82 arasında değişmektedir. Bu değerlerin tamamı .30'un üstündedir ve .30 ve üstü değerlerin kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Kline, 2005). İçsel yatırım faktöründe yol katsayıları .66 ile .82 arasında değişirken, Keşif faktöründe .65 ile .78 arasında değişmektedir.

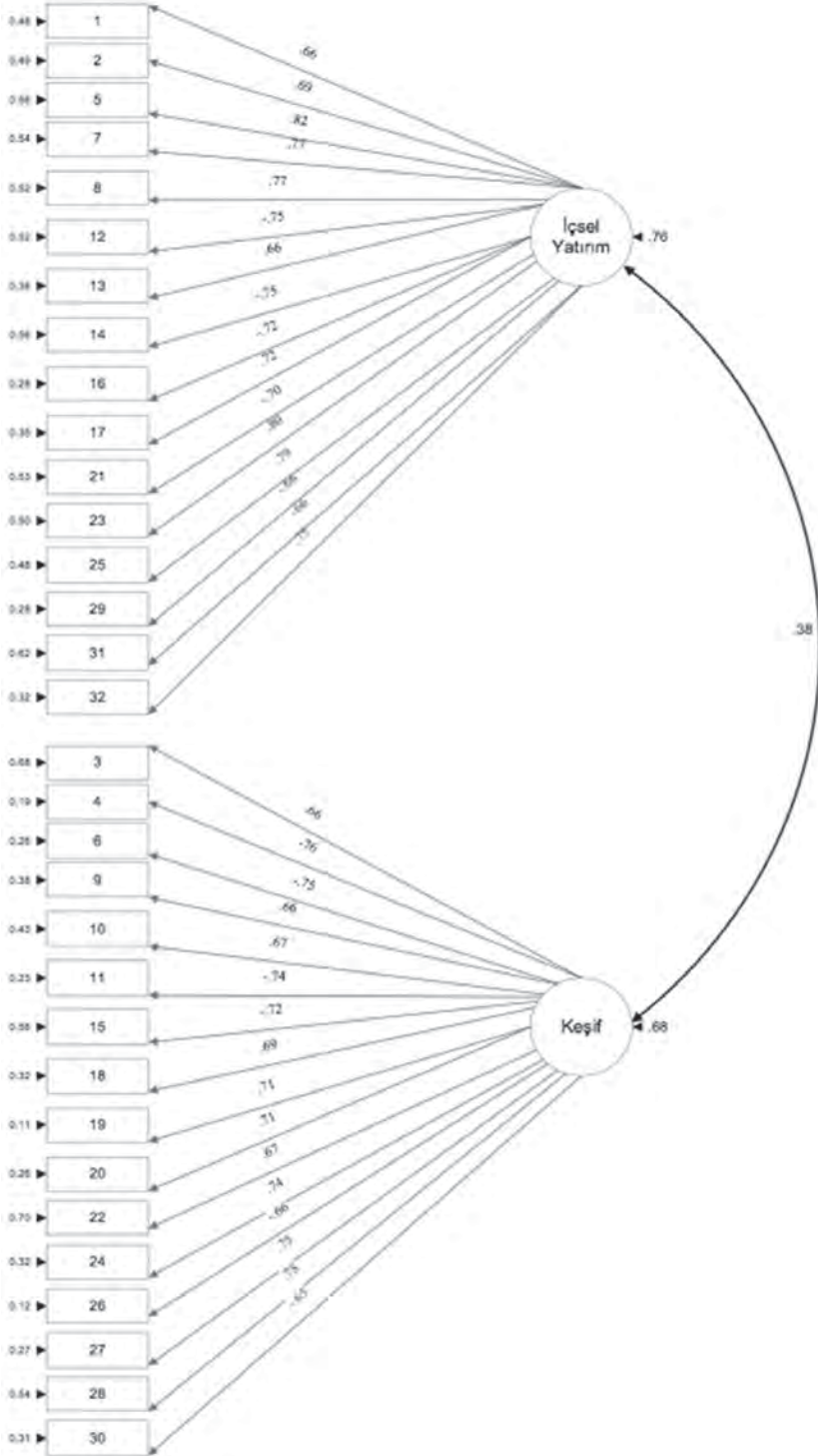
EKSÖ'nün Faktör Yapısının Her İki Cinsiyette Geçerliliği

Faktör analizinde, birden fazla grup söz konusu olduğunda her grup için ayrıca kanıt toplanmalıdır. Eğer geliştirilen model, alt gruplarda benzer ilişkileri vermiyorsa, bu tür durumlarda grubun içindeki alt gruplarda ölçme modeli her grup için ayrıca test edilir. Bu bağlamda, EKSÖ'nün faktör yapısının her iki cinsiyette geçerliliğini test etmek için çoklu-grup doğrulatoryı faktör analizi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, diğer modellerin uyum katsayılarının (RMSEA değerleri), A modelinden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha iyi uyum gösteremedikleri görülmüştür. χ^2/sd oranları da incelendiğinde bu oranların birbirlerine çok yakın oldukları görülmektedir. Tüm modellerin χ^2/sd oranları 3,00 civarındadır. Diğer modeller, EKSÖ'nün iki faktörlü yapısının iki grupta da birbirine benzer olduğunu kabul eden Model A'dan daha iyi bir uyum gösteremedikleri için reddedilmiştir. Çoklu-grup doğrulatoryı faktör analizi sonuçları, faktör yapısının her iki cinsiyette de geçerli olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.
EKSÖ'nün İki Faktörlü Yapısı İçin Cinsiyete Göre Çok Örneklemli DFA Sonuçları

Modeller	χ^2/Sd	RMSEA	Δ RMSEA
Model A (Değişkenler arasındaki katsayılar tüm gruplarda benzer)	3,02	0.041	
Model B (Gruplar değişkenler arasında kendi ilişkilerine sahip)	2,94	0.038	0.003
Model C (Değişkenler arasındaki katsayılar ile hata varyansları serbest)	2,92	0.038	0.003
Model D (Her grupta hata varyansları birbirinden farklı)	3,00	0.039	0.002

Şekil 1.

EKSÖ'nün Faktör-Madde İlişkisi

Ölçüt Geçerliliği

EKSÖ'nin ölçüt geçerliğini sınamak için özsaygı, eylemlilik (özzerk eylemde bulunma) ve depresyon değişkenleriyle olan korelasyonlar hesaplanmıştır. Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.
EKSÖ ile Diğer Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	Keşif	İçsel Yatırım
Öz-saygı	-.18*	.30**
Eylemlilik	.36**	.34**
Depresyon	.16*	-.24**

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde, EKSÖ'nün keşif boyutu özsaygı ile düşük düzeyde negatif ($r = -.18, p < .05$), içsel yatırım boyutu ise orta düzeyde pozitif ($r = .30, p < .01$) ilişkili bulunmuştur. Hem keşif hem de içsel yatırım ile eylemlilik arasında orta düzeyde pozitif (sırasıyla $r = .36, p < .01, r = .34, p < .01$); depresyon ile keşif arasında düşük düzeyde pozitif ($r = .16, p < .05$) ve içsel yatırım arasında düşük düzeyde negatif ($r = -.24, p < .01$) ilişki bulunmuştur. Literatürde, kimlik keşfi ile özsaygı (Bandura, 1982, 1995, 2000, 2002, 2006; Baumrind, 1980), eylemlilik (Cote, 1997, 2000, 2002; Cote ve Levine, 1987, 2002; Cote ve Schwartz, 2002; Schwartz, 2005, 2006; Schwartz, Cote ve Arnett, 2005) ve depresyon ilişkisini (Çeçen, 2001; Çuhadaroğlu, 1999, 2001) inceleyen çalışmalara bakıldığında, keşif arttıkça özsaygının düştüğü, eylemlilik ve depresyonun arttığı bulunmuştur. Benzer biçimde içsel yatırım arttıkça özsaygı ve eylemliliğin arttığı, depresyonun azaldığı bulunmuştur. Bu bağlamda, EKSÖ'nün alt ölçeklerinin ölçüt geçerliği için kullanılan ölçeklerle düşük ve orta düzeyde anlamlı ilişkili olduğu ve bu sonuçların ölçüt geçerliği açısından yeterli olduğu ifade edilebilir.

Madde Analizi

Madde analizi için madde toplam puan korelasyonları değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, her iki alt ölçekten alınan toplam puana göre belirlenmiş olan alt ve üst %27'lik grupların madde puanları ile toplam puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız grup t-testi kullanılmıştır. Madde analizi sonuçları aşağıda Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5'te de görüldüğü gibi, her bir maddenin alt ve üst gruplar arasındaki ayırıcılığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu;

başka bir ifade ile her bir maddenin ayırıcı olduğu saptanmıştır ($p < .05$). Ayrıca, madde analizi sonucunda, düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonu 0.32 ile 0.80 arasında değiştiği görülmektedir. Madde atıldığında alfa değerleri incelendiğinde bu değerlerin 0.78 ile 0.84 arasında değiştiği görülmektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenirliliğini incelemek için Cronbach alfa ile değerlendirilen iç tutarlılık ve test tekrar test kararlılığına ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach güvenirlilik katsayısı içsel yatırım boyutu için 0.85, keşif boyutu için 0.82 olarak bulunmuştur. Bu değerler dikkate alındığında, ölçeklerin iç tutarlılığının kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu söylenebilir.

Test tekrar test güvenirliliği için ölçek 50 katılımcıya 3 hafta ara ile uygulanmış; en az bir maddeyi boş bırakan katılımcılar değerlendirme dışı tutulmuş ve 46 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde analiz yapılmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenirlilik katsayısı içsel yatırım boyutu için 0.89, keşif boyutu için 0.87 olarak bulunmuştur. Bu bulgular dikkate alındığında, EKSÖ'nün kararlı ölçüm yapan bir araç olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar Tablo 5'te gösterilmektedir.

Katılımcıların Kimlik Statülerine Göre Dağılımı

Araştırmanın bu aşamasında medyan puanları dikkate alınarak grubun kimlik statüleri açısından dağılımı incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçları aşağıda Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tabloda da görüldüğü gibi, grubun çoğunluğu askıya alınmış kimlik statüsünde yer almaktadır. Grupta en az gözlenen kimlik statüsü ise dağınmış kimlik statüsü olarak bulunmuştur.

Tartışma

Bu çalışmada Balisteri ve arkadaşları (1995) tarafından geliştirilmiş olan Ego Kimlik Süreci Ölçeği, geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları yapılarak Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin faktör yapısı açılımlı ve doğrulayıcı faktör analiziyle incelenmiştir. Açılımlı faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan iki faktörün olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, mevcut faktör yapısının doğrulandığını göstermiştir. Bu bağlamda, orijinal ölçekteki faktör yapısının bu çalışmada da elde edildiği görülmüştür.

Tablo 5.
EKSO'nun Madde Analizi ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Maddeler	Madde Atıldığında Cronbach Alfa	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Madde Ayırtediciliği	Cronbach Alfa	Test-Tekrar Test
İçsel Yatırım	M5	.82	.59	18,21'	.85	.89
	M23	.84	.66	20,56'		
	M25	.83	.56	17,46'		
	M7	.81	.52	14,25'		
	M8	.82	.55	14,78'		
	M12	.81	.63	19,27'		
	M32	.84	.69	21,42'		
	M14	.80	.35	11,48''		
	M16	.83	.80	23,44'		
	M17	.83	.57	18,62'		
	M21	.81	.59	18,48'		
	M2	.80	.42	15,82''		
	M1	.80	.38	12,46''		
	M29	.80	.36	11,86''		
Keşif	M31	.83	.53	16,43'	.82	.87
	M13	.83	.52	15,88'		
	M28	.80	.42	15,69''		
	M4	.81	.38	13,26''		
	M6	.79	.66	21,04'		
	M27	.78	.44	15,96''		
	M24	.79	.41	13,27''		
	M11	.80	.36	11,48''		
	M15	.81	.32	11,02''		
	M20	.80	.55	16,45'		
	M19	.80	.62	20,03'		
	M18	.79	.53	18,63'		
	M22	.81	.39	12,88''		
	M10	.80	.35	12,26''		
M26	.81	.66	19,76'			
M9	.79	.53	16,54'			
M3	.80	.44	13,29''			
M30	.81	.37	11,05''			

* $p < .01$; ** $p < .05$

Tablo 6.

Katılımcıların Kimlik Statülerine Göre Dağılımı

Kimlik Statüsü	N	%
Askıya Alınmış	90	39,13
Başarılı	65	28,26
İpotekli	50	21,74
Dağınık	25	10,87

Ölçeğin güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayısına ve test tekrar test kararlılığına bakılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, alt ölçeklerin iç tutarlılığının ve test tekrar test kararlılığının yeterli olduğunu göstermiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da (Schwartz ve ark., 2005; Luyckx, Goosens, Beyers ve Soenens, 2006) benzer güvenilirlik katsayıları bulunmuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin Türkçe formunun da güvenilir olduğunu göstermiştir.

Ölçüt bağımlı geçerlilik çalışmasında keşif ve içsel yatırım boyutlarıyla özsaygı, eylemlilik ve depresyon puanları arasındaki ilişkilere bakılmıştır. İçsel yatırımda bulunma boyutunun özsaygı ve eylemlilik puanlarıyla pozitif yönde depresyon puanlarıyla da negatif yönde anlamlı biçimde ilişkili olduğu bulunmuştur. Keşif boyutunun ise özsaygıyla olumsuz yönde, eylemlilik ve depresyon puanlarıyla olumlu yönde anlamlı biçimde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ölçeğin geliştirilme çalışmasında da (Balisteri ve ark., 1995) içsel yatırım boyutunun özsaygıyla pozitif yönde, kaygıyla negatif yönde ilişkili olduğu, keşif boyutunun ise özsaygıyla negatif yönde, kaygıyla da olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları da orijinal ölçek çalışmasındaki sonuçlarla tutarlı görünmektedir.

Keşif sürecinde bireyler kimlik alanlarıyla ilgili araştırmalarda bulunurlar. Bu araştırma süreci özellikle kaygıya yol açmakta ve bu süreçte kimlik tanımlaması açısından bir süreklilik olmamasından dolayı bireylerin özsaygıları düşmektedir. Özellikle keşif süreci çok uzarsa bu kimlik gelişimine katkı sağlamaktan çok zarar vermektedir (Luyckx ve ark., 2008; Morsünbül, 2011). İçsel yatırım süreci ise bireylere kişisel deneyimlerini yorumlamasını, yaşama anlam yüklemesini ve yön vermesini sağlamasından dolayı bireylerin özsaygılarını artırmakta, kaygı ve depresyon riskini de azaltmaktadır (Vleioras ve Bosma, 2004).

Çalışmanın sonuçları her iki kimlik boyutunun da eylemlilikle pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Eylemlilik, kişinin yaşamının yönüne ilişkin sorumluluk duygusu, yaşamı için sorumluluk alması, kişinin yaşamı ile ilgili kararları kontrol edebilme ve bunların sorumluluğunu alma konusundaki inancı ve yaşamdaki engellerle baş etmedeki ve seçtiği yaşam yönünde ilerlemeye ilişkin güveni olarak tanımlanabilir (Cote ve Levine, 2002). Kimlik biçimlenmesinde eylemlilik önemli bir yere sahiptir (Erikson, 1968; Schwartz ve ark., 2005). Sağlıklı kimlik biçimlenmesi için, bireylerin bağımsız yaşantıları deneyimlemesi ve kendi başarılarına davranabilmesi gerekmektedir (Kağıtçıbaşı, 1996). Daha fazla eylemlilik daha sağlıklı bir kimlik biçimlenmesini doğurabilirken, daha az eylemlilik daha sağlıklı kimlik biçimlenmesine neden olmaktadır (Cote, 2002). Eylemlilik düzeyi yüksek olan bireyler aktif olarak seçenekleri araştırıp kalıcı içsel yatırımlarda bulunurlar. Yani başarılı kimlik statüsünün oluşmasına katkı sağlar. Bu çalışmada da hem keşif hem de içsel yatırım boyutlarının eylemlilikle pozitif yönde ilişkili olması bu durumu desteklemektedir.

Kimlik statülerinin dağılımına bakıldığında askıya alınmış kimlik statüsünün en fazla dağınık kimlik statüsünün ise en az görülen kimlik statüsü olduğu saptanmıştır. Bu sonuç Türkiye'de GEKSÖ kullanılarak yapılan çalışmaların (Atak, 2010; Eryüksel, 1987; Morsünbül ve Tümen, 2008) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ancak GEKSÖ kullanılarak yapılan çalışmalarda her kimlik statüsünü ilişkin olarak kesme puanları hesaplanmaktadır. Kimlik statüleri belirlenirken de katılımcıların hangi kimlik statüsündeki puanı kesme puanı değeri üzerindeyse bireyler o statüye yerleştirilmektedir. Fakat bireylerin GEKSÖ'den aldığı puan bütün statülerdeki kesme puanının altındaysa bu bireylerde askıya alınmış kimlik statüsüne yerleştirilmektedir. Bu da kimlik statülerindeki dağılımın net biçimde görülmesini engellemektedir. EKSÖ'de ise keşif ve içsel yatırım boyutları ayrı ayrı değerlendirilmediği için bu sorun ortadan kaldırılmaktadır.

EKSÖ'nün en güçlü tarafı hem ayrı ayrı kimlik gelişimindeki boyutları hem de kimlik statülerini göstermesidir. Aynı zamanda uygulanmasının kısa ve puanlanmasının güvenilir olması ölçeğin kullanılabilirliğini artırmaktadır. Bu nedenle kimlik gelişimi ile ilgili yapılacak çalışmalarda rahatlıkla kullanılabilirliği düşünülmektedir.

Bu çalışma önemli sonuçlar ortaya koymasına rağmen bazı sınırlılıklar göstermektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalar için bazı öneriler verilebilir. Kimlik gelişimi bir süreç olduğu için bundan sonra yapılacak çalışmalarda boylamsal desenin kullanılması kimlik gelişimi ile ilgili daha ayrıntılı bilgilerin elde edilmesini sağlayabilir. Yapılabilecek bir diğer öneri ise katılımcı grubun niteliği ile ilgilidir. Bu çalışmada öğrenci grubundan veri elde edilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda öğrenci olmayan gruplarla çalışılması kimlik gelişiminin daha iyi değerlendirilmesini sağlayabilir.

Validity and Reliability Study of the Turkish Version of Ego Identity Process Questionnaire

Ümit MORSÜN BÜL^a
Aksaray University

Hasan ATAK^b
Kırıkkale University

Abstract

The main developmental task is identity development in adolescence period. Marcia defined four identity statuses based on exploration and commitment process: Achievement, moratorium, foreclosure and diffusion. Certain scales were developed to measure identity development. Another questionnaire that evaluates both four identity statuses and the exploration-commitment process separately is The Ego Identity Process Questionnaire (EIPQ). The most powerful feature of EIPQ is that it focuses on both identity status and exploration and commitment process. The aim of the current study is to adapt EIPQ into Turkish with factor structure, convergent validity and reliability studies on Turkish college students. This scale is consisted of 32-items. Sixteen of the EIPQ items assess exploration and 16 assess commitment. Current study analyzed data from 230 university students (120 female, 52.17%; 110 male, 47.83%). Exploratory and confirmatory factor analysis results showed that EIPQ has two factor-structures that function differently in identity development. Correlations of exploration and commitment with self-esteem, agency and depression scores were calculated in order to examine convergent validity. Internal consistency coefficients, test-retest values and item-total correlations indicated that EIPQ is a reliable scale. It can be concluded that "Turkish Version of EIPQ" can be used to evaluate both exploration and commitment processes and identity statuses.

Key Words

Ego, Identity, Identity Status, Validity, Reliability.

Adolescence is a period in which individuals experience changes in various life areas. The main developmental task is identity development in adolescence period. The concept of identity is used in different areas and manners. According to Erikson (1968) identity can be defined as consciousness (refers to the differences in a specific circumstance) and process (refers to the sameness in changing conditions).

A number of models about identity development have been proposed based on Erikson's theory such

as Marcia's (1966) *Identity Status Model*, Waterman's (1992) *Optimal Psychological Functioning Model* and Berzonky's (1992) *Identity Styles Model*. Marcia's Identity Status Model is the model most frequently used in studies. Marcia (1966; 1989; 1994; 2002) defined four identity statuses based on exploration and commitment process: achievement, moratorium, foreclosure and diffusion.

It is possible to see that Marcia's (1966) semi-structured interview was initially used in the process of identity status determination. Then,

a Ümit MORSÜN BÜL, Ph.D., is currently an assistant professor of Educational Psychology. He is interested in identity development, autonomy and transition to adulthood. *Correspondence:* Assist. Prof. Ümit MORSÜN BÜL, Aksaray University, Education Faculty, Department of Educational Sciences, 68100 Aksaray, Turkey. Email: morsunbulumit@gmail.com Phone: +90 382 288 2241.

b Hasan ATAK, Ph.D., is currently an assistant professor of Educational Psychology. Contact: Kırıkkale University, Education Faculty, Department of Educational Sciences, Yahşihan, Kırıkkale, Turkey. Email: sternum_001@hotmail.com.

Objective Measure of Ego Identity Status-OM-EIS (Adams, Shea, & Fitch, 1979) was developed since administration and scoring of semi-structured interviews was taking a long time. Following that, a lot of studies employed OM-EIS were revised first by Grotewant and Adams (1984) (Extended Objective Measure of Ego Identity Status; EOM-EIS) and then by Benion and Adams (1986) (Extended Objective Measure of Ego Identity Status 2; EOM-EIS).

However, OM-EIS and EOM-EIS have some limitations. One limitation is related to content of items and the other is the high correlation between the moratorium status and the identity diffusion status making it difficult to differentiate between them (Balisteri, Busch-Rossnagel, & Geisinger, 1995).

Separate assessment of exploration and commitment processes provides more accurate examination of identity formation (Bosma, 1992). Another questionnaire that evaluates both four identity statuses and the exploration - commitment process separately is *Ego Identity Process Questionnaire (EIPQ)* which was developed by Balisteri et al. (1995) to eliminate limitations of EOM-EIS.

EOM-EIS (Benion & Adams, 1986; Eryüksel & Varan, 1999), *Sense of Identity Assessment Tool* (SIAT; Dereboy, Dereboy, Sevinçok, & Kaynak, 1994; Dereboy, Dereboy, Coşkun, & Coşkun, 1999), *Sense of Identity Scale* (SIS; Köker, 1997), *Dimensions of Identity Development Scale* (DIDS; Luyckx et al., 2008; Morsünbül, 2011) were frequently used in the studies on identity in Turkey.

Turkey is noticeable with high adolescent population. Identity formation is a main developmental task in adolescence period and healthy identity formation provides better mental health (Luyckx et al., 2008; Schwartz, Beyers, Luyckx, Soenens, & Waterman, 2011). Thus, Turkish adaptation of the new measurement tools to assess identity formation is important. In light of the evidence and reasoning summarized above, aim of the current study is to adapt *Ego Identity Process Questionnaire* into Turkish.

Method

Design

This is a descriptive study examining the current situation. A cross sectional research method was used and data were obtained from people of different ages.

Study Group

In this study, whole research group was selected via maximum variation method among purposive sampling methods. Participants consisted of 230 individuals who attend a state university in Ankara province. Researchers who use purposive sampling are able to choose a specific unit based on theoretical knowledge and specific goals of the study (Büyükoztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel 2008; Fraenkel & Wallen 1993; Sencer 1989). Sampling method deliberately aims to select for one or more sub-dimension related to the objectives of the study rather than obtain a representative sample of a population (Fraenkel & Wallen, 1993). Current study analyzed data from 230 university students (120 female, 52.17%; 110 male, 47.83%) aged between 18 and 25. The average age of participants was 22.4 years (Sd: 1.3). 38.3% of the participants (n: 88) were in 18-19 age group, 41.7% (n: 96) were in 20-22 age group and 20% (n:46) were in 23-25 age group. While 44.8% (n: 103) of the participants were Faculty of Education students, 33.9% (n: 78) attended Faculty of Sciences and 21.3% (n: 49) were students in Faculty of Communication.

Data Gathering Instruments

Personal Information Form: In this study, a personal information form which included demographic variables such as age and gender was used to reveal the demographic features of the participants.

Ego Identity Process Questionnaire (EIPQ): The scale developed by Balisteri et al. (1995) is a 32-item scale assessing ego identity in four ideological domains and in four interpersonal domains. Sixteen of the EIPQ items assess exploration and 16 assess commitment. There are two exploration and two commitment items per domain. Each item is rated on a 6-point Likert-type scale ranging from strongly agree to strongly disagree. Total points from each subscale are between 16 and 96. For both exploration and commitment, scores falling on or above the median were classified as high, the remainder as low. Identity status categories were assigned on the basis of these median splits. CFA results of the original scale showed that 2 factorial model is valid (Kline, 2005).

Multi-Measure Agentic Personality Scale: The MAPS, developed by Cote (1997), consists of 20 items in total and four subscales which are self-esteem (5 items), purposes in life (5 items), self-

efficacy (5 items) and internal locus of control (5 items). With respect to total point of the scale and subscales, Cronbach alpha values are between .58 and .86. The scale was adapted to Turkish culture by Atak (2010). At the end of the exploratory factor analysis, 15 items and 4 factors were found to explain 57.43% of the variance. Path coefficients were found to be between .41 and .77 in the confirmatory factor analysis and very high goodness of fit was obtained. Cronbach Alphas values were between .72 and .81 in reliability study.

Rosenberg Self-esteem Scale: Rosenberg Self-esteem Scale was developed by Rosenberg (1965). In this scale, there are 12 subscales and a total of 63 items. In this research, only Self-esteem subscale consisting 10 items was used to gather data. It is 4-point Likert type scale with 5 positive and 5 negative items adapted to Turkish culture by Çuhadaroğlu (1986).

Beck Depression Scale: It was developed Beck, Ward, Mendelson, Mock, and Erbaugh (1961) and adapted to Turkish by Hisli (1988). This scale is one of the self-evaluated scales and consists of 21 items. Each item provides points between 0 and 4. In addition, total point of this scale is between 0 and 63. Points of twenty one and above indicate medium or high level of depression (Hisli, 1988).

Data Analysis

Frequency and percentage values were used to analyze the demographic characteristics of participants. Exploratory (principal component analysis with varimax rotation) and confirmatory factor analyses were carried out for construct validity. Multi-group multi-trait confirmatory factor analysis was carried out for testing the factor structure between genders. Two types of reliability were examined: internal consistency coefficient (Cronbach's alpha) and test-retest method. A significance level of 0.05 was adopted for statistical analyses. Pearson correlation analysis was used for examining convergent and language validity.

Procedure

Data was collected as a group application. All study participants were anonymous volunteers. Data were collected on a voluntary basis, the participants were first informed of the purpose of the research, and then the volunteers were given the scales. Additional explanations were provided to the participants when necessary. Implementation of

the scales took between 15 and 20 minutes. Study data were collected between September 2011 and October 2011 in Ankara province, Turkey.

Results

Language Validity

Initially EIPQ was translated into Turkish from English by four academicians and then common points were sought by bringing together all translations. Different expressions were made into common expressions. Turkish form created on the basis of expert opinion was again translated into English by different academicians. Original scale and English form that was translated from Turkish were examined by three academicians who concluded that no difference existed between two forms. To see whether Turkish and English form of scales express the same meanings, both Turkish and English form of scales were administered to 24 doctoral students in social sciences who know English at good level and according to this, Pearson Correlation Coefficients were found to be 0.94 ($p=0.00$) for exploration dimension and 0.96 ($p=0.00$) for commitment dimension. Pearson Correlation Coefficients that belonged to same items were found to be between 0.88 ($p=0.00$) and 0.98 ($p=0.00$). According to these results language validity of scales was assumed to be sufficient.

Examining Factor Structure

Exploratory Factor Analysis: Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy (KMO) value and Bartlett's test of sphericity values were calculated to examine suitability of data for factor analysis. Results (KMO=0.92; $X^2 = 3256.25$; $p=0.00$) revealed that data were suitable for factor analysis (Büyüköztürk, 2002). According to principle component analysis results, 2 factors which explained 56.62% of the variance in scores and eigenvalues above 1 were determined. There are 2 factors and 32 items in Turkish form just like the original form. Item loading values change between .37 and .73. Varimax rotation analysis results indicated that explained variance level of scale can measure the features that were intended to be measured.

The first factor consists of 16 items and explained 32.35% of the variance and second factor consists of 16 items and explained 24.27% of the variance. Item loading values of commitment factor changes between 0.40 and 0.72, in respect of exploration

factor its items loading values changes between 0.37 and 0.70. It was found that items 12, 14, 16, 21, 29 and 31 in commitment factor and items 4, 6, 11, 15, 26 and 30 in exploration factor needed to be encoded in reverse.

Confirmatory Factor Analysis: Confirmatory factor analysis indicated that (X^2/sd) was 3,02 and this value shows that proposed factor model was compatible with data (Kline, 2005). Good fit indexes (GFI .94, IFI .91, CFI .93, AGFI .91, NFI .90, RMR .04 and RMSEA .04) revealed that 2 factors structure of scale was confirmed. Path coefficients in commitment factor change between .66 and .82 and in exploration factor change between .65 and .78.

The Validity of EIPQ for Both Genders

In order to test validity of EIPQ for both genders, multi-group multi-trait confirmatory factor analysis was conducted. Analysis demonstrated that fit indexes (RMSEA values) of other models were not significantly more compatible than the first model. When χ^2/sd rates examined it was seen that these rates were very close to each other. χ^2/sd rates of all models were found to be around 3.00. These other models were rejected because they didn't indicate better compatibility than Model A which accepted that the factor structure of EIPQ were similar in both groups. Results of multi-group multi-trait confirmatory factor analysis demonstrated that factor structure of EIPQ was similar in both groups.

Convergent Validity

Correlations of exploration and commitment with self-esteem, agency and depression scores were calculated in order to examine convergent validity. It was found that exploration dimension correlated negatively with self-esteem ($r = -.18, p < .05$) and commitment dimension correlated positively with self-esteem ($r = .30, p < .01$). Both exploration and commitment correlated positively with agency (respectively $r = .36, p < .01, r = .34, p < .01$). It was also found that exploration correlated positively with depression ($r = .16, p < .05$) and commitment correlated negatively with depression ($r = -.24, p < .01$). Examination of studies that investigate relationships between exploration and self esteem (Bandura, 1982, 1995, 2000, 2002, 2006; Baumrind, 1980), agency (Cote, 1997, 2000, 2002; Cote & Levine, 1987, 2002; Cote & Schwartz, 2002; Schwartz, 2005, 2006; Schwartz, Cote, & Arnett, 2005) and depression (Çeçen, 2001; Çuhadaroğlu,

1999, 2001) shows that higher exploration provides lower self-esteem but higher agency and depression. Similarly higher commitment provides higher self-esteem and agency but lower depression.

Consequently, convergent validity of EIPQ was found to be adequate because it was related to scales used for convergent validity.

Item Analysis

To determine how well the item serves to discriminate between participants with higher and lower levels of total points from the scale, independent-t test was administrated. A significant difference was found between higher and lower levels of participants. In other words, each item had item discrimination ($p < .05$). Also item analysis results indicated that corrected item-total correlation changed between 0.32 ile 0.80. Investigation of Cronbach's Alpha values when any of the items was deleted shows that these values were between 0.78 and 0.84.

Reliability

Cronbach coefficients were found to be 0.85 for commitment and 0.82 for exploration. Scale was administrated to 50 participants with an interval of 3 weeks for test-retest reliability and the values were found to be 0.89 and 0.87 for commitment and exploration respectively.

Distribution of Participants According to Identity Status

Majority of participants took part in moratorium status. The lowest observed identity status was diffused identity status.

Discussion

In this study, EIPQ, developed by Balisteri et al. (1995), was adapted to Turkish. The factor structure of the questionnaire was analyzed with the exploratory and confirmatory factor analysis. Exploratory factor analysis showed that there were 2 factors with more than one eigenvalue in the scale. Also, results of the confirmatory analysis indicated that existing factors were confirmed. In this context, factor structure of the original questionnaire was obtained.

For reliability, internal consistency and test-retest stability were examined. Results revealed that internal

consistency and test-retest stability of sub dimensions were adequate. Similar reliability coefficients were found in other studies (Luyckx, Goosens, Beyers, & Soenens, 2006; Schwartz et al., 2005)

In this study, relations of exploration and commitment with self-esteem, agency and depression scores were examined for convergent validity. It was found that commitment dimension correlated positively with self-esteem and agency scores but correlated negatively with depression scores. In respect of exploration dimension, it correlated negatively with self-esteem and positively with agency and depression scores.

In the study of questionnaire development (Balisteri et al., 1995), it was found that commitment dimension correlated positively with self-esteem and negatively with anxiety. In respect of exploration, it correlated negatively with self-esteem and positively with anxiety. The results of this study are consistent with the results of the original study. Individuals who actively question may search various identity alternatives in the exploration process. This exploration process may induce anxiety and low self-esteem if individuals can't construct permanent sense of identity. Especially if exploration process is prolonged, it damages identity development (Luyckx et al., 2008; Morsünbül, 2011). Commitment process increases individuals' self-esteem by helping individuals to interpret their personal experiences and to give meaning and direction to life. Thus, it decreases the risk of anxiety and depression (Vleioras & Bosma, 2004).

Results indicated that both identity dimensions were positively related to agency. Agency has an important role in identity formation process (Cote & Levine, 2002; Erikson, 1968; Schwartz et al., 2005). Individuals should behave independently in their own lives for healthy identity formation (Kagıtçıbaşı, 1996). More agency contributes to healthier identity formation, less agency induces unhealthy identity formation (Cote, 2002).

It was observed that the highest rate of identity status was moratorium and the least used rate of identity status was diffused identity status when distribution of identity status was considered. This result is similar to the result of studies in Turkey (Atak, 2010; Eryüksel, 1987; Morsünbül ve Tümen, 2008) in which Extended Objective Measure of Ego Identity Status was used.

The most powerful side of Ego Identity Process Questionnaire is that it provides process in both identity development and identity status. In

addition, its short implementation time and its reliable scoring increase its usability. Consequently, Ego Identity Process Questionnaire can be used in studies about identity development.

References/Kaynakça

- Adams, G. R., Shea, J. A., & Fitch, S. A. (1979). Toward the development of an objective assessment of ego-identity status. *Journal of Youth and Adolescence*, 8, 223-237.
- Atak, H. (2010). Yetişkinliğe geçişte kimlik biçimlenmesi ve eylemlilik (agency): Bireyleşme sürecinde iki gelişimsel kaynak (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/adresinden edinilmiştir>.
- Balisteri, E., Busch-Rossnagel, N. A., & Geisinger, K. F. (1995). Development and preliminary validation of the ego identity process questionnaire. *Journal of Adolescence*, 18, 179-192.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. In A. Bandura, *Self-efficacy in changing societies* (pp. 1-45). New York: Cambridge University Press
- Bandura, A. (2000). Exercise of human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9, 75-78.
- Bandura, A. (2002). Growing primacy of human agency in adaptation and change in the electronic era. *European Psychologist*, 7, 1-16.
- Bandura, A. (2006). Adolescent development from an agentic perspective. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy beliefs of adolescents* (Vol. 5., pp. 1-43). Greenwich, CT: Information Age.
- Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *American Psychologist*, 35, 639-652.
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J., & Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4, 561-571.
- Benion, L. D., & Adams, G. R. (1986). A revision of the extended version of the objective measure of ego identity status: An identity instrument for use with late adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 1, 183-198.
- Berzonsky, M. (1992). A process perspective on identity and stress management. In G. R. Adams & R. M. Montemayor (Eds.), *Adolescent identity formation* (pp. 193-215). Newbury Park: Sage.
- Bosma, H. A. (1992). Identity in adolescence: Managing commitments. In G. R. Adams & R. M. Montemayor (Eds.), *Adolescent identity formation* (pp. 91-121). Newbury Park: Sage.
- Büyükköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analiz el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Gel. 2. bs.). Ankara: Pegem A.

- Côté, J. E. (1997). An empirical test of the identity capital model. *Journal of Adolescence*, 20, 421-437.
- Côté, J. E. (2000). *Arrested adulthood: The changing nature of maturity and identity*. New York: New York University Press.
- Côté, J. E. (2002). The role of identity capital in the transition to adulthood: The individualization thesis examined. *Journal of Youth Studies*, 5(2), 117-134.
- Coté, J. E., & Levine, C. (1987). A formulation of Erikson's theory of ego identity formation. *Developmental Review*, 7, 273-325.
- Côté, J. E., & Levine, C. G. (2002). *Identity formation, agency, and culture: A social psychological synthesis*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Côté, J. E., & Schwartz, S. J. (2002). Comparing psychological and sociological approaches to identity: Identity status, identity capital, and the individualization process. *Journal of Adolescence*, 25, 571-586.
- Çeçen, R. (2001). Kronik hasta ergenlerle sağlıklı ergenlerin kimlik statülerinin karşılaştırılması ve kimlik statülerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 17-24.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adölesanlarda benlik saygısı* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Çuhadaroğlu, F. (1999). Identity confusion and depresyon in groups of adolescence having psychiatric and physical symptoms. *The Turkish Journal of Pediatrics*, 41, 73-79.
- Çuhadaroğlu, F. (2001). Ergenlik döneminde psikolojik gelişim özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 21(6), 863-868.
- Dereboy, İ. F., Dereboy, Ç., Coşkun, A. ve Coşkun, B. (1994). Özdeğer duygusu, öz imgesi ve kimlik duygusu-II: Bir kimlik duygusu değerlendirme aracına doğru-ön çalışma. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1, 61-69.
- Dereboy, İ. F., Dereboy, Ç., Sevinçok, L. ve Kaynak, H. (1999). Gençlerde kimlik gelişimi sürecini değerlendirmekte kullanılan iki ölçeğin psikometrik özellikleri: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10, 92-101.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton & Company.
- Eryüksel, G. (1987). *Ergenlerin kimlik statülerinin incelenmesine yönelik kesitsel bir çalışma* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Eryüksel, G. N. ve Varan, A. (1999). *Benlik kimliği statülerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış çalışma.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1993). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mcgraw-Hill.
- Grotewant, H. D., & Adams, G. R. (1984). Development of an objective measure to asses ego identity in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 13, 419-438.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanterinin geçerliliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6, 118-122.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-ilişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 36-44.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). N.Y: Guilford Press.
- Köker, S. (1997). *Kimlik duygusunun kazanılması açısından ergenlerin, genç yetişkinlerin ve yetişkinlerin karşılaştırılması* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Luyckx, K., Goossens, L., Beyers, W., & Soenens, B. (2006). The ego identity process questionnaire: Factor structure, reliability, and convergent validity in Dutch-speaking late adolescents. *Journal of Adolescence*, 29, 153-159.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. & Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42, 58-82.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality Social Psychology*, 5, 551-558.
- Marcia, J. E. (1989). Identity and Intervention. *Journal of Adolescence*, 12, 401-410.
- Marcia, J. E. (1994). Ego identity and object relations. In J. M. Masling & R. F. Bornstein (Eds.), *Empirical perspectives on object relations theory*. Washington, DC.: American Psychological Association.
- Marcia, J. E. (2002). Adolescence, identity, and the Bernardone family. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2(3), 199-209.
- Morsünbül Ü. ve Tümen B. (2008). Ergenlik döneminde kimlik ve bağlanma ilişkileri: Kimlik statüleri ve bağlanma stilleri üzerinden bir inceleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15, 25-31.
- Morsünbül, Ü. (2011). *Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin özel iyi oluş üzerindeki etkisi* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Schwartz, S. J. (2005). A new identity for identity research: Recommendations for expanding and refocusing the identity literature. *Journal of Adolescent Research*, 20, 293-308.
- Schwartz, S. J. (2006). Predicting identity consolidation from self-construction, eudaimonistic self-discovery, and agentic personality. *Journal of Adolescence*, 29, 777-793.
- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., & Waterman, A. S. (2011). Examining the light and dark sides of emerging adults' identity: A study of identity status differences in positive and negative psychosocial functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 839-859.
- Schwartz, S. J., Côté, J. E., & Arnett, J. J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth & Society*, 37(2), 201-229.
- Sencer, M. (1989). *Toplum bilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Vleioras, G., & Bosma, H. A. (2004). Are identity styles important for psychological well being? *Journal of Adolescence*, 28, 397-409.
- Waterman, A. (1992). Identity as an aspect of optimal psychological functioning. In G. R. Adams & R. M. Montemayor (Eds.), *Adolescent identity formation* (pp. 50-72). Newbury Park: Sage.